

Handboek sociale veiligheid

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
1.1	Wettelijke bepalingen	3
1.2	Visie, normen en waarden.....	3
1.3	Kaders van de school.....	4
2	Preventie	4
3	Signaleren en monitoren.....	5
4	Handelen.....	6
5	Borgen	7
6	Slotwoord	7
	Bijlage 1 Handboek sociale Veiligheid Zonnehof	9
	Het OEPS-model	10

1 Inleiding

De Zonnehof wil een veilige school zijn. Veiligheid is de basis voor een goede ontwikkeling. Een kind dat 'lekker in zijn vel zit' kan optimaal functioneren. Het gaat daarbij om sociale veiligheid (welzijn en welbevinden) en fysieke veiligheid. We gaan in dit document in op de sociale en fysieke veiligheid.

1.1 Wettelijke bepalingen

Sinds 1 augustus 2015 is de Wet sociale veiligheid van kracht. Scholen moeten aan een inspanningsverplichting voldoen en hierdoor papieren veiligheidsbeleid omzetten in praktijk. De verplichting bestaat uit het ontwikkelen van een set samenhangende maatregelen, gericht op preventie en het afhandelen van incidenten. Dit beleid dient gevormd te worden met alle betrokkenen van de school en verankerd te worden in de dagelijkse praktijk.

De situatie in de praktijk van de school verandert voortdurend. Hierom is het van belang om een meetinstrument te gebruiken dat een actueel en representatief beeld geeft van de veiligheidsbeleving van de leerlingen. Deze monitoring moet drie soorten vragen bevatten:

- * Vragen naar het vóórkomen van incidenten op school
- * Vragen over de veiligheidsbeleving van leerlingen
- * Vragen over het welbevinden van leerlingen.

Voor ouders en leerlingen is het van belang om een laagdrempelig aanspreekpunt te hebben op school wanneer er gepest wordt. De wet schrijft voor dat iedere school een persoon aanstelt die het beleid rondom gedrag coördineert en fungeert als aanspreekpunt. De vertrouwenspersoon wordt hierbij als voorbeeld genoemd.

De Onderwijsinspectie ziet toe op het door de school te voeren sociaal veiligheidsbeleid en het aanstellen van een coördinator en heeft toegang tot de monitorgegevens van scholen. Dit stelt de inspectie beter in staat om, voordat er incidenten plaatsvinden, het gesprek aan te gaan met de school. Hierdoor ontstaan steviger handhavingsmogelijkheden ten aanzien van scholen die onvoldoende voor een veilig schoolklimaat zorgen.

1.2 Visie, normen en waarden

Op onze basisschool benaderen we leerlingen met respect en vanuit een positieve grondhouding. We leren kinderen om respectvol met elkaar om te gaan. Kinderen krijgen de ruimte om zichzelf te kunnen zijn.

Met plezier naar school komen is volgens ons een voorwaarde om optimaal te kunnen presteren. Hier moeten we samen voor zorgen. De school is een plaats waar kinderen elkaar kunnen ontmoeten en op een positieve manier hun sociaal-emotionele vaardigheden kunnen oefenen en uitbouwen. We laten kinderen veel samenwerken; we zijn ervan overtuigd dat kinderen samen beter leren dan alleen. Op die manier is ook iedereen betrokken.

We werken met de methode Kwink doelgericht aan sociaal-emotioneel leren. Deze methode is gericht op preventie en de kracht van een veilige groep. Er wordt ingezet op 5 competenties om zo bij te dragen aan een veilige leer- en leefomgeving. Deze competenties komen terug in 5 Kwinkslagen die in alle groepen zichtbaar zijn:

- Zelfbewustzijn
- Besef hebben van de ander
- Relatiemanagement
- Keuzes kunnen maken
- Zelfmanagement

1.3 Kaders van de school

Onze school ligt in Leveroy. De meeste leerlingen wonen in dit dorp en hebben ook buiten school omgang met elkaar. Dat betekent enerzijds dat er sociale controle is, maar het betekent anderzijds ook dat problemen die buiten school ontstaan, meegenomen worden naar school. Er is veel contact tussen school en ouders, waardoor afstemming over het kind gemakkelijk is.

1.4 Communicatie naar de omgeving

Dit handboek is toegankelijk voor alle betrokkenen bij school en zal ter inzage liggen op school, daarnaast is het digitaal in te zien via de website.

Het beleid is besproken met medewerkers van de TSO en BSO.

2 Preventie

We willen op school een prettig leef- en leerklimaat creëren waarin geen plaats is voor pesten. Daarvoor zijn er regels en afspraken nodig op school-, klas- en individueel niveau. Er is een kwaliteitskaart "Groepsdynamische processen gedurende een schooljaar". Deze is ontworpen met als doel één doorgaande lijn te creëren omtrent het opzetten van een positieve groep en het juist begeleiden hiervan.

Op schoolniveau:

- Alle teamleden conformeren zich aan de afspraken van de kwaliteitskaart groepsdynamische processen.
- Ongewenst gedrag wordt als probleem gezien door alle direct betrokkenen (leerkrachten, kinderen en ouders). Zij werken samen in het oplossen van dit probleem.
- Alle mensen die aan school verbonden zijn en met leerlingen omgaan, zijn op de hoogte van deze regels en handelen ernaar.
- Er is steeds voldoende toezicht op het plein om snel en consequent ingrijpen mogelijk te maken.
- Samen met de leerlingenraad benoemen we wat al goed gaat en hoe we dat kunnen versterken.
- De werkgroep SEO zorgt ervoor dat minstens tweemaal per jaar aan de hand van de kwaliteitskaart groepsdynamische processen, aspecten van de sociale veiligheid besproken worden.
- Stichting MeerderWeert heeft een gedragscode opgesteld die onder alle medewerkers is verspreid. De gedragscode beschrijft het gewenste gedrag voor elke medewerker.

Op groepsniveau:

- In groepen met een negatieve groepsdynamiek en waarin kinderen het risico lopen geïsoleerd te raken, wordt indien wenselijk, sociale vaardigheidstraining/gedragstraining aangeboden.
- In de midden- en bovenbouwgroepen wordt gedurende het schooljaar aandacht besteed aan sociale media door leerkrachten en externe partijen.
- Groep 5 t/m 8 doet jaarlijks mee aan het programma mediamasters.

Op individueel niveau:

- Kinderen die nieuw in de groep komen, worden de eerste maand wegwijz gemaakt door klasgenoten en worden nauwlettend gevolgd door de leerkracht.
- Kinderen met gedragsproblemen en kinderen die het risico lopen geïsoleerd te raken wordt een sociale vaardigheidstraining/gedragstraining geadviseerd.
- De leerlingkenmerken/de ontwikkelingen op sociaal emotioneel gebied komen 2 keer per jaar terug op de rapporten en worden besproken tijdens de ouder-kindgesprekken.

3 Signaleren en monitoren

Er zijn verschillende manieren waarop wij signaleren hoe het gesteld is met de sociale veiligheid van leerlingen.

Monitoren:

Vier keer per jaar vindt op school de groepsbespreking/leerlingbespreking/consultatie plaats. De leerlingbespreking vindt plaats tussen leerkracht, IB-er en ondersteuners. Bij de consultatie sluit er nog een orthopedagoog aan. Wanneer een leerkracht bespreekpunten heeft rondom de sociaal- emotionele ontwikkeling van een kind/groep, kunnen die daar aan de orde gesteld worden. De IB-er en een deskundige van buiten de school denken mee welke acties eventueel ondernomen kunnen worden. Hierbij worden de resultaten uit MKG (groep 1-2) en Viseon (groep 3 t/m 8) meegenomen.

Kindgesprekken:

Twee keer per jaar voeren leerkrachten een ontwikkelgesprek met elke leerling. Naast het reflecteren op persoonlijke (leer)doelen is er aandacht voor het welbevinden van het kind.

Leerlingenraad:

3 à 4 keer per schooljaar is er een bijeenkomst met de leerlingenraad. Hierin worden allerlei zaken besproken, o.a. zaken die te maken hebben met sociale veiligheid.

Ouder-kind gesprekken:

Op meerdere momenten in het schooljaar vinden er gesprekken plaats met ouders. Vanaf groep 3 zijn de leerlingen hierbij ook aanwezig. Deze gesprekken worden structureel ingepland en/of op incidentele basis gevoerd. Zowel ouders als leerkrachten kunnen het initiatief nemen voor een gesprek.

Algemene informatie per groep:

In het begin van het schooljaar is er in elke groep een algemene informatieavond. Het doel hiervan is het informeren van ouders over de werkwijze in de groep. Ouders krijgen de kans om hier ook vragen over te stellen.

Ouderklankbordgroep:

Een jaarlijks wisselende groep ouders komt 3 maal bij elkaar om over uiteenlopende zaken te spreken. Zowel teamleden als ouders kunnen onderwerpen inbrengen. Een vast onderdeel op de agenda is het bespreken van de sociale emotionele ontwikkeling van de leerlingen op school.

Tevredenheidspelingen:

In een driejaarlijkse cyclus worden er tevredenheidspelingen uitgevoerd onder personeelsleden, ouders en leerlingen.

Veiligheid/pesten is een vast onderdeel van deze peilingen. De uitslag van de ouder- en leerlingtevredenheidspelingen worden gedeeld met ouders, kinderen en leerkrachten. Als er opvallende zaken naar boven komen, dan worden hier actiepunten aan verbonden.

Viseon:

Viseon is een leerlingvolgsysteem van CITO op sociaal emotioneel gebied. Het wordt jaarlijks ingevuld en voor risicoleerlingen tweemaal per jaar; in groep 3 t/m 8 door de leerkracht en vanaf groep 5 ook door de leerling. De leerkrachten gaan vervolgens met de leerling individueel in gesprek over de uitkomst. In de groepen 1-2 worden de leerlingen gevolgd via het instrument 'Mijn kleutergroep', waar ook een observatieonderdeel gericht is op de sociaal emotionele ontwikkeling van het jonge kind.

Op groeps-/schoolniveau wordt er een analyse gemaakt, die besproken wordt in een teambijeenkomst. Vanuit de analyse wordt er bekeken of er vervolgacties nodig zijn.

De coördinator veiligheid (IBer) en de regiegroep SEO zien erop toe dat het beleid door iedereen wordt uitgevoerd. Waar nodig wordt dit beleid door de coördinator aangepast en geborgd. Verder zorgen zij dat tweemaal per jaar aspecten van het schoolklimaat op teamniveau geagendeerd en besproken worden. Ook coördineren zij projecten en eventuele ouderavonden.

Verwijsfunctionaris (aanspreekpunt voor leerlingen):

De eigen leerkracht is de eerste aangewezen persoon waar kinderen terecht kunnen als zij zich onveilig voelen of als ze een onveilige situatie constateren. Als zij hierover liever niet met de eigen leerkracht spreken, is er per school een verwijsfunctionaris aangesteld. Op de Zonnehof is dit Ilse Maas.

GGD/schoolverpleegkundige:

Kinderen worden volgens een vast schema gescreend door de GGD. Als de schoolverpleegkundige opvallende zaken constateert, dan worden deze besproken met de leerkracht of IB-er.

CJG:

Onze scholen werken nauw samen met het CJG. Het CJG is een professionele organisatie voor opvoedondersteuning en vrijwillige jeugdhulp in Midden-Limburg. School en ouders kunnen er terecht met kleine en grote vragen over de opvoeding en de ontwikkeling van de kinderen. Advies en hulp is gratis.

4 Handelen

Hoewel we vooral inzetten op preventief handelen, kan het voorkomen dat er een sociaal onveilige situatie ontstaat. In deze paragraaf beschrijven we hoe we dan handelen.

Op schoolniveau:

- Eenvoudige incidenten worden niet genegeerd, er wordt passend op gereageerd. Hierbij wordt de leerling gestimuleerd via het OEPS-model (zie bijlage 2) te handelen en wordt op de schoolregels gewezen.
- Er is een MeerderWeert gedragscode voor leerkrachten hoe te handelen als kinderen structureel worden gepest. Deze gedragscode is te vinden op de website van Meerderweert.
- Pesten wordt nooit genegeerd: Wie zwijgt stemt toe!
- We kiezen onverkort de kant van het slachtoffer: ook als deze mogelijk aanleiding geeft, kan dat nooit een vrijbrief zijn voor treiteren.
- Gevallen van structureel pesten worden gemeld in de teamvergadering en met elkaar besproken (oorzaken, aanpak).

Op groepsniveau:

- De klas wordt altijd betrokken in geval van pesten.
- Er worden gesprekken gehouden in de groep in de SEO-kring, met toestemming van betrokken leerling.

Op individueel niveau:

- Als er een vermoeden is van structureel pestgedrag, worden ouders ingelicht.
- Bij pestgedrag hanteert de leerkracht een oplossingsgerichte aanpak: niet het beschrijven van wat fout ging en wie de schuldige is, maar samen zoeken naar oplossingen is daarbij de insteek.
- De leerling krijgt hulp van een supportgroep.

- Als blijkt dat interventies niet helpen en de leerling vindt geen aansluiting bij klasgenoten, wordt er hulp ingeschakeld bij Centrum Jeugd en Gezin (CJG). Aan onze school is Desiree Parren verbonden als Jeugdgezinswerker van het CJG.

Grensoverschrijdend gedrag:

Wij hechten grote waarde aan een veilige schoolomgeving waarin leerlingen, medewerkers en ouders zich gezien, gehoord en gerespecteerd voelen. Daarom reageren wij op grensoverschrijdend gedrag op een wijze die gericht is op bewustwording, herstel en het nemen van verantwoordelijkheid. Daarbij is geen enkele situatie hetzelfde: we kijken steeds zorgvuldig naar de context, de ernst van het gedrag en wat de betrokkenen nodig hebben. We maken hierbij nadrukkelijk onderscheid tussen het gedrag en het kind. We zijn gericht op maatwerk en houden elkaar hierin scherp tijdens sessies om een eenduidige lijn uit te zetten.

Dit stappenplan is gebaseerd op de principes van Kwink, herstelgericht handelen en wetenschappelijke inzichten over gedrag en leren. We combineren duidelijke grenzen en consequenties met het leren nemen van verantwoordelijkheid voor gedrag. Het protocol gaat van kracht wanneer de desbetreffende schoolmedewerker acht dat er sprake is van grensoverschrijdend gedrag.

Bij grensoverschrijdend gedrag (bijvoorbeeld schoppen, slaan, schelden) volgen wij vaste regels.

- We gaan in gesprek met de leerling waarbij het betreffende gedrag besproken wordt. De leerling dat het gedrag vertoont biedt zijn excuses aan.
- De leerling dat het gedrag vertoont moet naar een time-out plek (op de speelplaats of in de school).
- We informeren de ouders over het voorval. Zo kunnen de leerkracht en ouders samen het kind ondersteunen om de volgende keer een andere, positievere keuze te maken. Als er andere kinderen betrokken zijn, bieden wij hen uiteraard de nodige aandacht en veiligheid.
- We kijken samen met het kind naar een passende manier om de situatie weer te herstellen of de schade te compenseren, waar nodig zullen er consequenties verbonden worden aan het negatieve gedrag van het kind om verandering van gedrag te stimuleren. Zo leren we het kind om verantwoordelijkheid te dragen voor de eigen acties en de gevolgen daarvan.

Bij extreem grensoverschrijdend gedrag kan er worden overgegaan tot schorsing. Wij volgen de procedure schorsing en definitieve verwijdering zoals die door Meerderweert is vastgesteld. Zie [Algemene zaken - MeerderWeert](#)

Wat als school en ouders er niet uitkomen?

Als een ouder er met leerkrachten of directie niet uitkomt, kan deze ook naar de verwijsfunctionaris voor ouders gaan. Deze kan verwijzen naar een externe vertrouwenspersoon of degene die de klachtenprocedure op kan starten.

Ouders kunnen dit ook zonder hulp van de vertrouwenspersoon doen. Ouders kunnen een klacht indienen tegen de school als ze van mening zijn dat:

- de school weigert om het pesten aan te pakken
- de school het probleem bagatelliseert
- de school het probleem niet naar tevredenheid van de ouders aanpakt
- de aanpak van de school geen effect heeft.

Als uw kind vanwege pesten niet meer naar school gaat, moet school de afwezigheid melden bij de leerplichtambtenaar. Hij/zij bemiddelt en adviseert bij conflicten tussen kinderen, hun ouders en/of scholen bij dreigend verzuim.

Als ouders niet meewerken en er gesprekken op schoolniveau zijn gevoerd met de betrokken partijen kan school externe ondersteuning zoeken. Dit kan via het CJG. School kan ook een zorgmelding doen bij Bureau Jeugdzorg.

5 Borgen

Planning:

Om bovenstaande zaken goed te kunnen borgen zijn ze opgenomen in de groepsbesprekingen, leerlingbesprekingen en consultaties tijdens de HGW-cyclus. Tevens werken we met de kwaliteitskaart groepsdynamische processen.

Scholing:

Twee leerkrachten hebben de cursus gedragsspecialist gevolgd en met succes afgerond. De kwaliteitskaart groepsdynamische processen is gemaakt en wordt ingezet.

6 Slotwoord

Het handboek sociale veiligheid is een leidraad. Stimuleren van gewenst gedrag en het voorkomen en aanpakken van ongewenst gedrag vergt blijvende aandacht.

Hier zullen school, ouders en kinderen samen zorg voor dragen.

Literatuurlijst

De gouden weken	Boaz Bijleveld	april 2011
Geluk voor kinderen	Leo Bormans	januari 2015
Grip op de Groep	René van Engelen	januari 2014
Bouwen aan je groep	René van Engelen	augustus 2011

Het OEPS-model

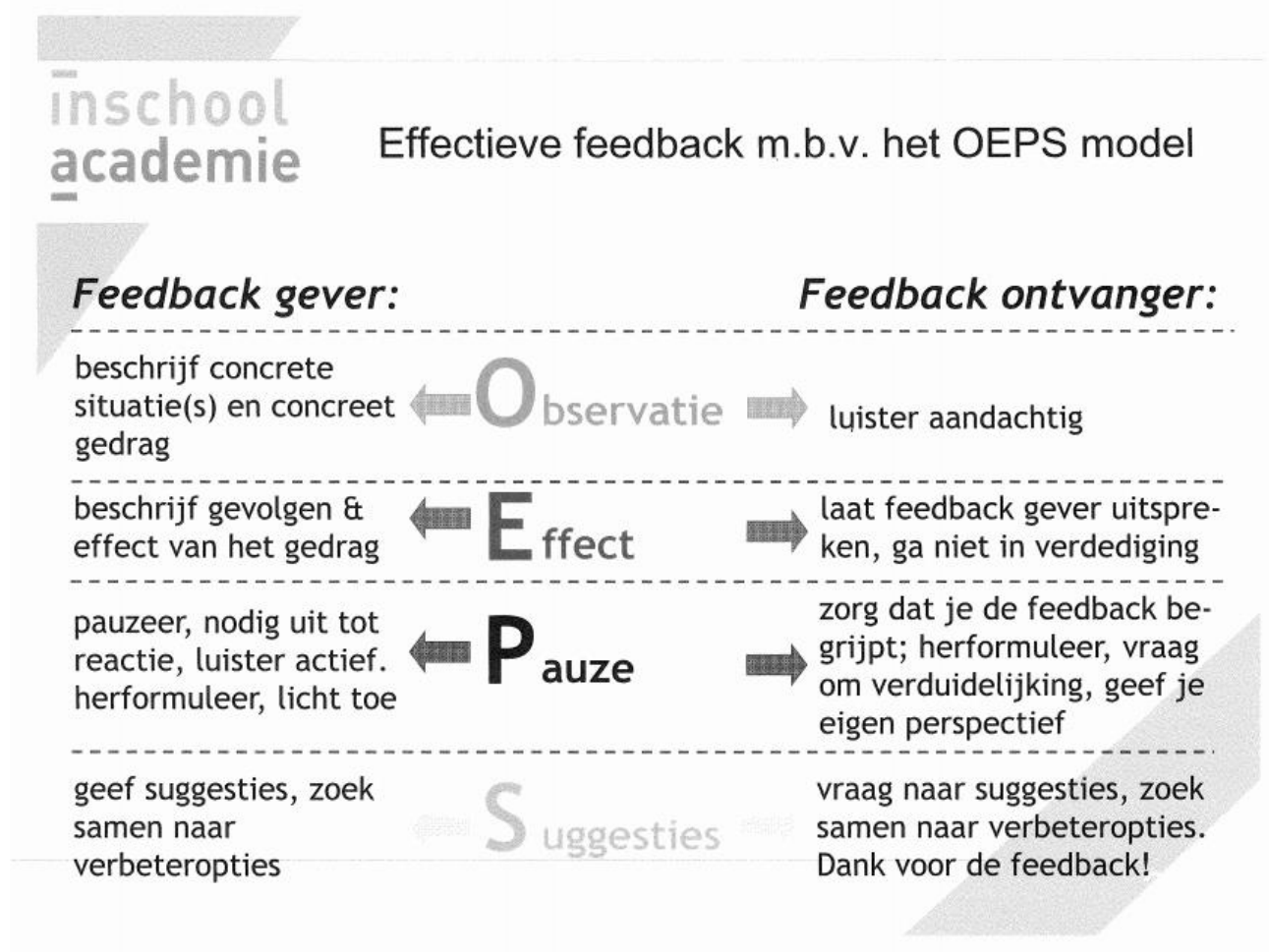
We leren de kinderen in onze groepen vaak om “stop, hou op, dit wil ik niet” te zeggen tegen elkaar, wanneer er iets gebeurt dat ze niet prettig vinden. Toch werkt dit vaak niet. Soms hebben kinderen niet in de gaten dat zij degene zijn die worden aangesproken. Er zijn ook momenten dat het aangesproken kind zich niet bewust is, van wat er is gebeurd, je ziet dan duidelijk verbazing. Tijd dus om aan de slag te gaan met het OEPS-model; een vorm van effectief feedback geven.

Door feedback te geven door middel van het OEPS-model verklein je de kans dat de ander in een valkuil van feedback krijgen stapt (zoals verdedigen, ontkennen, verwijten).

Het model bestaat uit vier stappen, waarvan de eerste vier letters samen het woord OEPS vormen; O(bservatie), E(ffect), P(auze) en S(uggesties).

Het OEPS-model is ook door kinderen gemakkelijk toe te passen. Kleuters kunnen het, maar ook in groep 8 is het prima te gebruiken. De manier waarop je het je klas gaat aanbieden is natuurlijk wel anders.

Hieronder zie je de stappen van het OEPS-model en wat ze inhouden voor zowel de feedback gever als de ontvanger.

In onderstaande afbeelding lees je nog do's en dont's voor de feedbackgever.

Handig:

- ik zag dat..., ik las dat...
- ik hoorde dat...
- gisteren, bij de bespreking...
- zojuist, in de trein...
- het gevolg daarvan is...
- wat ik daarbij lastig vind is...
- daardoor moest ik...
- dan krijg ik het idee dat...
- herken je dit?
- hoe is het om te horen?
- wat ik bedoel is...
- en als je eens probeert om...?
- ben je bereid om...?
- welke opties zie jij?
- hoe kunnen we samen...?

Observatie

Effect

Pauze

Suggesties

Weinig effectief:

- ik vind dat..., ik vind jou...
- jij bent...
- altijd, nooit, vaak, alles...
- het is zo dat...
- en ik vind dat slecht...
- en dat is fout!
- hoe kun je dat nou doen...
- dat is veel te...
- ja, maar...
- nee jij trekt volle zalen!
- dat is niet waar!
- zo ben ik nou eenmaal!
- jij moet...
- dit moet de ander doen
- dat werkt toch niet
- ja maar...

In hogere groepen kun je alle stappen op een A4 uitprinten en lamieren met hierop het woord van deze stap. Kinderen lopen dan letterlijk de stappen door. Ze gaan ook een stap terug wanneer de boodschap niet aankomt bij de ander. Naast de stappen kun je eventueel nog vellen leggen met de omschrijving van deze stap of (zie feedback gever) of tips (zie handig).

Bij kleuters is het aan te bevelen om eerst in de kring aan de slag te gaan met een toneelstukje. Gebruik hiervoor een voorval dat recent (liefst voor schooltijd / in het speelkwartier) is gebeurd. Laat twee kinderen dit in de klas naspelen, inclusief hun reactie. Daarna komt een nabespreking: Wat gebeurde er? Hoe werd er gereageerd? Was was goed, duidelijk, handig? Wat kan een volgende keer beter, anders, duidelijker? Bespreek vooral ook waarom het belangrijk is dat je hier samen over kunt praten. Wat heb je hier aan? Wanneer je niets zegt, wat dan?

De tops, maar ook de tips, kun je vervolgens koppelen aan de vier stappen van het OEPS-model. In de kleutergroep hoeft je deze stappen niet bij hun naam te noemen, maar is een omschrijving duidelijker, om aan te sluiten bij het niveau van de kleuters:

Observatie: Naam van de ander, gevolgd door: ik zag / ik hoorde / ik voelde dat....

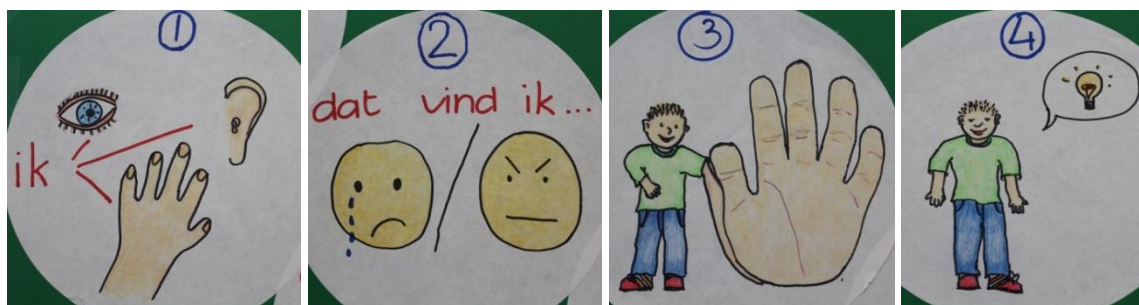
Effect: Daardoor voel ik me / daar word ik / dan denk ik dat....

Pauze, blijf hierbij de ander aankijken

Suggestie: Geef een tip / een idee voor hoe het de volgende keer wel kan. (Bijvoorbeeld wil je me de volgende keer bij mijn echte naam aanspreken)

Laat de kinderen samen overleggen en bedenken hoe elke stap eruit ziet, wanneer we hier een tekening van maken. De stap moet heel herkenbaar zijn in de tekening, zodat de kinderen, aan de hand van het pictogram, precies weten wat ze moeten doen. Maak de tekeningen en maak er een stappenplan van. Zoek samen een plek in de klas waar dit stappenplan kan

hangen, zodat de kinderen hem goed kunnen zien en er naar kunnen kijken, wanneer ze het nodig hebben. Hieronder zie je een voorbeeld.

(Er staat een "dikke duim" bij, omdat, wanneer kinderen elkaar op deze manier aanspreken, het goed gaat in de communicatie en omgang met elkaar.)

Vervolgens is het belangrijk om die dag een aantal keer, aan de hand van de vier tekeningen, situaties uit te spelen die zich voordoen. Laat de kinderen ook vertellen wat ze al hebben gezien en gehoord bij elkaar. Geef elkaar ook tips: wat zou je de volgende keer nog kunnen aanvullen?

Laat de benaming van dit model ook in de kleutergroep het OEPS-model. Niet omdat je de letters van OEPS gebruikt, maar omdat het wel gaat om een "oeps-momentje". Ook is het handig en duidelijk wanneer er door de gehele school dezelfde naam gebruikt wordt.

De volgende schooldag kun je de kinderen laten uitleggen (aan jou, je duopartner, stagiaire, collega van een andere groep, etc) wat jullie in de klas hebben gedaan en wat alle tekeningen betekenen.

De komende weken zul je elke dag een aantal keer stil mogen staan bij het OEPS-model. Dit kan gepland, tijdens kringmomenten, maar ook ongepland, wanneer je kinderen het model hoort gebruiken, of het juist nog niet hoort gebruiken.

In welke groep dan ook; oefening baart kunst. Houdt er bij kleuters rekening mee dat ook de instromers meegenomen worden in dit model. Besteed er, wanneer er een nieuwe kleuter komt, weer een periode extra aandacht aan.

Je zult merken dat kinderen elkaar goed aan kunnen spreken. Wanneer ze op jonge leeftijd leren elkaar op een nette, duidelijke manier aan te spreken, hebben ze hier hun hele leven voordeel van. Je zult dit ook merken aan de frequentie van voorvallen op de speelplaats.